

Kölcsey Ferenc: *Versek és versfordítások*

Gyakorta készpénznek, magától értetődőnek vesszük, hogy milyen szöveget olvasunk egy könyvben. A helyzet általában mégsem oly egyszerű, mint amilyennek látszik. Az írók sokszor több változatát is elkészítik valamely művüknek, mire az általuk véglegesnek tekintett változatig eljutnak; s gyakorta még ezen a szövegen is módosítanak az újabb s újabb kiadások során. Olyannyira, hogy az utókor irodalomtörténezeinek nem ritkán nincs könnyű dolguk, mikor a föllelhető szövegváltozatokat mérlegelik. Mindez persze a tudomány belügyének is minősíthető, csak-hogy legyen bár egyértelműen tisztázható a szerző szándéka, a változatok sora akkor is fényt vet az írás folyamatára – olyan kérdéseknek nyitva teret, hogy egy-egy változtatást mi indokol, mi a különbség a fennmaradt írói megoldások között, s mi a jelentősége számunkra annak, hogy épp az lett a végleges változat, amely a legtöbbször köszön vissza ránk a népszerű kiadások lapjairól. A „kritikai kiadás” éppen ezért kettős célt tölt be: egyfelől – számot vetve a lehetséges érvekkel – leteszi a voksát az egyik szövegváltozat mellett, másrészt gondosan kimunkált jegyzetanyagával föltárja a többi variánst, s tárgyi, valamint szükség esetén egyéb magyarázatokat fűz a művekhez.

Kölcsey Ferenc minden munkáinak számos kötetben elgondolt kritikai kiadása 1998-ban vette kezdetét, a szerző kis számú, de jelentékeny, talán méltatlanul kevésbé ismert szépprózai műveinek megjelentetésével. A Szilágyi Márton mintaszerű jegyzeteivel, magyarázataival kísért első kötetből kiemelkedik a balladisztikus hangütésű, kérdésfölvetést lélektani s bölcséleti irányban elmélyítő novella, *A' vadászlak*. Ezt követően Kölcsey *Országgyűlési naplója* látott napvilágot, most pedig a verseket, valamint a versfordításokat-átköltéseket gyűjtötte egy kötetbe a sorozat egészét is szerkesztőként jegyző Szabó G. Zoltán. Az ezernél is több lapra rúgó kiadásban az eredeti szövegek háromszáz oldalt sem tesznek ki – a könyv fennmaradó részét a korábbi megjelenésekről, szövegváltozatokról, a keletkezés feltételezett körülményeiről, továbbá a befogadástörténetről tájékoztató, illetve a szükséges magyarázatokat tartalmazó jegyzetapparátus teszi ki. Kétségtelen, elszántság is kell hozzá, hogy az olvasó böngészni kezdjen az adatok és információk eme rengetegében. De ha valaki belekezd, annál érdekfeszítőbb adalékokra, számos irodalomtörténeti „igazgyöngyre” bukkanhat.

A Hymnus – Vörösmarty Szózata mellett – föltehetőleg a legismertebb magyar vers. Így talán háttérbe szorítja, elfedi Kölcsey lírájának, közel kétszáz versének értékeit. A köl-

temények új összkiadásában fölvaltatótt gazdag anyag azonban ezekre a veresekre is ráirányíthatja figyelmünket. Ugyanakkor ez nem érinti nemzeti himnuszunk méltó helyét és tárgyalását – ötvennél is több oldalon keresztül olvashatjuk a *Hymnushoz* fűzött kommentárokat, a keletkezés és fogadtatás önmagában is érdekes történetét. Továbbá itt kapott helyet egy kétes hitelű szövegváltozat, amely akár Kölcsey egyik kéziratának egykorú másolata is lehet. S noha ez lényegesen nem befolyásolhatja himnuszunkról őrzött képünket, nagyobb nyomatékot adhat a kérdésnek: nem válhat-e néha valóban érdekfeszítővé azon is eltöprengününk, milyen szöveget olvasunk?

BENGI LÁSZLÓ

(*Universitas Kiadó, Bp., 2001. 1206 o.*)

Sziji Ferenc: *Szuromberek királyfi*

„Haló! Jelentem, az imént gyanús alakok... Valami Szurokbérc vagy hogy hívják, királyfi... Az, az Szuromverem... Mások is... Egy tyúk, két káposzta. Kopasznyakú... Nem a káposzta, a tyúk. Egy kertkapu. Különleges ismertetőjele, hogy bicceg. Zavartan viselkedő paradicsomkaró, feltehetően génmanipulált pa-

radicsommal. Aztán három uborka, megnyerő külsejű... Nők, igen... Továbbá egy futórozsa atlétatrikóban.” Ők a főszereplői Sziji Ferenc meséjének, amely a kortárs gyermekirodalom kevés számú alkotásainak egyike.

Szuromberek királyfi és Sziromka Mária két szomszédos ország uralkodói. Amikor megtudják, hogy a harmadik szomszéd, a Hintavárban uralkodó Köpölykúti Béla, a Békadínó koronáját ellopták, miközben lehajolt egy marhalégy-lábért, elhatározzák, hogy visszaszerzik azt. Ám Sziromka Máriát elrabolja Tallé Randor, a Mókusfarkas, ráadásul éppen a királynő kertjéből, Lidércország királya, Első V. Másnéven Szörnyű Gáspár parancsára. A Lidérckirály ugyanis házasodni akar. Így Szurombereknek már ketts feladatot kell teljesítenie, ebben pedig segítségére sietnek a kertlakók: Vaxler Katalin, a mindenről tudatlanul véleményt formáló gyáva tyúk, de persze ő az első, aki jelentkezik a mentőcsapatba. Aztán Káposzta Benő, aki feleségétől azért is dorgálást kap, amiért fiatal korában majdnem tekézett. Eisenhuber Dávid, a kertkapu lelkiismeretfurdalást érez, amiért hagyta, hogy a Mókusfarkas bejöjjön, és elvigye a jótevőjüket. Apafi Tivadar, a paradicsomkaró, a karón ülő Veszelinovics Árvácskával, a még zöld paradicsommal indul útnak, azt hangoztatva, hogy az apróságnak nyugalomra és sok al-